

ET SANT OG EKTE LIV I EN FALSK OG NARKOMAN VERDEN

Begjær, produksjon og identitet i Thure Erik Lunds

Myrbråtenfortellinger (1999-2005)

Vårt samfunn produserer schizoer på samme måte som hårsjampo og privatbiler, med den eneste forskjell at schizoene ikke er salgbare.

– Deleuze & Guattari 2002/1972

I åpningen av Kjartan Fløgstads roman *Dalen Portland* (1977) springer Selmer Høysand ”over Barlønnskåra, Sirikleiv, Skarsli, Øvste Stien, fram på Forekammen, gjennom dei presise namna på stadia i ein produksjonsprosess som bryt saman og gror til og blir borte i stilla etter dei lange stega hans”. I et fjernt styrerom har man været krig, og Selmer springer fra stølen for å ta arbeid på manganverket. En generasjon senere, i Thure Erik Lunds *Grøftetildragelsesmysteriet* (1999), ligger Tomas Olsen Myrbråten i timevis utover kjøkkenbordet og gråter over verdens elendighet: ”Og når jeg ikke gråter gjør jeg stort sett ikke annet enn å stå opp og ned, hele dagen bare står jeg der, på kjøkkengulvet, og glaner framfor meg, rett opp og ned (GTM 7-8).¹

Lund følger en vanlig konvensjon når han sammenfatter en epokal utvikling i et enkeltindivids eller en families historie. *Dalen Portland* skildrer industrikapitalismens inntog i Norge. Karnevalistiske innslag til tross, Fløgstads arbeidere skiller seg ikke avgjørende fra de stabile og representative individer i Dag Solstads og Edvard Hoems romaner fra samme tiår. Hos Lund forholder det seg annerledes. Med vilt varierende skrivemåter og flytende identiteter er det nærliggende å se fortellingene om Myrbråten som symptomer på postmoderne holdningsløshet, og fortelleren (om ikke forfatteren) som handlingslammet offer for den desillusjon som fulgte 70-tallets

revolusjonære begeistring. I ethvert tilfelle gir ikke Myrbråtens oppvekst i et utdømt småbrukermiljø grunnlag for idealisering av den type som forgjengerne eksellerte i, heller ikke hans korte karriere som kulturbyråkrat i det postindustrielle samfunnet. I stedet får vi en desperat svart og rabiatt satire over det moderne Norge som tannhjul i den kapitalistiske Verdensmaskinen; landet ”hadde ingen kultur, men først og fremst mengder av ødelagt natur” (*GTM* 64). Kritikken er ikke aldeles overraskende og ny, kanskje er stilen det mest originale, preget av lange, sammensatte ”åndsmenneskeord” og en syntaks der det grammatiske subjektet² har en tendens til å forsvinne i et kratt av tilføyelser, presiseringer og selvmotsigelser. Grubling og selviakttakelse er åpenbare symptomer. Ikke desto mindre eksponerer Myrbråten galskapen i normaliteten, være seg hos velferdens administratorer, byråkratiets klienter i bygd og by eller hos intelligentsiaen.

I det følgende skal det argumenteres for at Lunds beskrivelse ikke bare er en morsom og skremmende rapport om rikets tilstand, og nok en analyse av identitetens sammenbrudd, men at den impliserer en frigjøringsstrategi: I en situasjon hvor ethvert alternativ til Markedets Krefter er utmanøvrert (om vi ser bort fra varianter av fundamentalisme og bokstavtro), prøver Myrbråten en vei som går gjennom galskapen. Det er en usikker og farlig vei, noe verken Lunds fortellere eller anmeldere unnlater å gjøre oppmerksom på.³ Noen tydelig moral kan vi ikke vente. La oss ikke forvirre av at *Grøftetildragelsesmysteriet* i begynnelsen følger Selmer Høisands spor tilbake mot det førkapitalistiske Norge.

Grøftetildragelsesmysteriet innleder en rekke på fire romaner, publisert i ett bind med tittelen *Myrbråtenfortellingene* i 2006. Det som holder verket sammen er figuren T[h]omas Olsen Myrbråt[h]en⁴ med *Compromaterias* anonyme forfatter og *Uranophilias* Ludvig Andersen som mulige *alter egoer*. Romanene er svært forskjellige med hensyn til miljø, handling og fremstillingsform. Umiddelbart synes det ikke å være mye mer enn sentralskikkelsen som går igjen, en proteusaktig skikkelse som flakker fra rom til rom *SAD & CRAZY* (for

å låne Jan Erik Volds tittel). Ikke engang navnet tilbyr et fast holdepunkt. Hver for seg utgjør bøkene en verden med sin egen rytme og grunntone. Ved å føre dem sammen i ett bind gir Lund likevel en fortolkningsramme. De mer realistiske historiene i *Grøftetildragelsesmysteriet* og *Elvestengfolket* tilføres meningspotensial av de fantastiske scenariene i *Compromateria* og *Uranophilia*, tekster som isolert sett står vidåpne for fortolkning. *Grøftetildragelsesmysteriet* er det gitte utgangspunkt for en samlende fortolkning, og den boka som vektlegges i den følgende innføringen i romanuniverset. Selv om meningen bare skulle komme fram gjennom en lesning av verket som helhet, innebærer omfanget og kompleksiteten at en slik lesning bare kan skisseres i denne sammenheng. I praksis vil de senere bøkene trekkes inn for å tydeliggjøre forhold som ikke gjennomføres innenfor rammen av *Grøftetildragelsesmysteriet*. Det gjelder i første rekke det emansipatoriske aspektet. Kan vi ane konturene av en tilværelse hinsides så vel kapitalismens *verdensmaskin*, Fløgstads marxisme som den regressive utopi kritikeren Eivind Tjønneland mener å finne i Lunds essayer?

Gjennomgående i verket spilles det ”sanne” og ”ekte” ut mot det ”falske” og ”kunstige”, noe som ikke minst får konsekvenser med hensyn til hovedpersonens identitet. I sine essayer fremmer Lund en kritikk av det postmoderne samfunnet som må sies å være uforsonlig. Men om hans – eller Myrbråtens – kapitalismekritikk ikke er marxistisk, betyr det ikke at vi har å gjøre med romantisk regressiv nasjonalisme. I *Grøftetildragelsesmysteriet* er det åpenbart at satiren slår mot bærerene av gamle så vel som av nye verdier. Vi stilles ikke overfor et valg mellom foreliggende alternativer, heller ikke en dialektisk utvikling; vi blir vitner til et forsøk på å bryte ut av en ufruktbar dikotomi og en orientering mot det den gamle motsetningen måtte dekke over.

I mitt forsøk på å følge denne tråden har jeg søkt hjelp hos de franske teoretikerne Gilles Deleuze og Félix Guattari, i deres modell av begjærproduksjonen og dens regulering i ulike samfunnstyper. Ved å gå bak (eller se utenom) marxismens økonomiske reduksjonisme og

psykoanalysens 'Ødipus', viser de til kapitalismens produktivitet i frigjøringen fra normer og verdier, men også hvordan samme kapitalisme blir tvunget til å anvende mer og mer av profitten for å demme opp for de energier den frisetter. Lignende *double bind*-forhold finner vi i Myrbråtens univers, et tekstkorpus som vanskelig lar seg tilordne vante fortolkningsrammer. Til tross for, eller snarere på grunn av kompleksiteten, sikter min fremstilling mer mot nærlesning av Lunds tekst enn mot teoretisk heldekning.

Om verket i en viss forstand er Tomas Olsen Myrbråten, dets verdener konkretiseringer av hans forestillinger, av hans identitet, er det grunn til å se nærmere på hans personlighet og utvikling. En slik tilnærming forutsetter et overblikk over kvadrologien.

Myrbråtenfortellingene

Toms bakgrunn og slekt kommer tydeligst fram i første del ("Livet tar til") av den tredje romanen, *Elvestengfolket*, som skiller seg ut som en samling løst sammenhengende småhistorier i jeg-form, Toms erindringer fra oppveksten i en norsk bygd (trolig) på 1960- og 70-tallet. Til tross for drabelige scener og sære skikkelser har ikke forfatteren helt tatt avskjed med realismen. Den første romanen, *Grøftetildragelsesmysteriet* (heretter *GTM*), består likeens av Toms beretninger fra ulike perioder i livet og ikke minst betraktninger, fortalt litt etter som det faller ham inn. Som 'erindringsbok' i tre deler er den rimelig enhetlig og realistisk sammenlignet med de øvrige romanene i firebindsverket.⁵ Tom har anlegg for forfølgelsesmani, melankoli og det som verre er, noe som ikke hindrer skarpsynt iakttakelse både av egen psyke og av samfunnstilstanden. Idéstoffet er ellers behandlet i Lunds essayistikk foruten i intervjuer.⁶

GTM er fortellingen om den utvikling som fører Tom til den kommunale omsorgsbolig og isolasjonen som skildres i åpningen. I bokas første avdeling, "Åndsmennesket", berettes om hans oppvekst i bygda, hans karriere som konsulent i Kulturdepartementet og misere etter den skandale han avstedkommer med sin kulturminnebetenkning. I den andre delen, "Livet viser seg fram", er han tilbake på garden der

han vokste opp, hvor han bor sammen med sin åndssvake bror og Helene av Elvestengfolket. Etter overgrep på disse flykter han ut i villmarka, der han lever et halvt år på naturens vilkår. Om livet der forteller han i tredje del, ”Skoggangsmannen”.

I andre del av *Elvestengfolket*, ”Mot slutten”, er Tom igjen sammen med Helene etter det dramatiske oppbruddet. Bok nummer to, *Compromateria*, handler ifølge baksideteksten ”muligens ikke om Thomas Myrbråten i det hele tatt”,⁷ men om en anonym forfatter, boktrykker og utgiver av egne skrifter, verk som ikke er beregnet på distribusjon, og som har mer karakter av grafisk kunst enn av litteratur (jfr. første del, ”I en smal og utilgjengelig verden”). I bokas andre del, ”Inn i det svarte sluket”, gir fortelleren en overbevisende skildring av noe som realistisk lest kunne være et psykisk sammenbrudd. Bokas tredje og lengste del, ”I Compromateria”, er utvilsomt det mest avvikende og krevende i verket (om ikke i norsk litteratur i det hele). Avdelingen består av rapporter eller en slags leksikalske oppslag om en tilstand eller et futuristisk samfunn kalt Compromateria. I en fjerde og siste avdeling, ”Mellom den ytre og den indre verden”, er fortelleren etter en periode han anslår til mellom et halvt og tolv år tilbake i en noe mer gjenkjennelig verden, kanskje er det en psykose han nå er ute av, kanskje er han tilbake ”i virkeligheten” etter å ha skrevet – eller lest – de papirene det refereres til.

I det avsluttende bindet, *Uranophilia*, knyttes trådene idet den nå 62 år gamle Tom møter boktrykkeren, forfatteren og oppfinneren Ludvig Andersen, som kan være fortelleren fra *Compromateria*, og overtar hans verksted, papirer og identitet. Andersens samling av alskens skrot inngår i Toms livsprosjekt, avhandlingen ”*Om verdensbygningen*”, som går ut på å vise hvordan naturen, det vil si det biologiske og [!] teknologiske livet, er i ferd med å utvides, til det uutholdelige” (U 98). Som en slags parallell til beskrivelsen av Compromateria i den andre boka, gir del to, ”Den uranophiliske bakgrunnsstrålingen”, en pseudofilologisk presentasjon av Noxa eller Uranophilia, en mystisk roman fra begynnelsen av femtenhundretallet med sterke spor fra antikken, muligens en pastisj fra nittentjuetallet.

Helt på slutten av tredje del, ”Opp gjennom tida, inn i hver og en av oss”, møter så Tom igjen Helene, og de promenerer ut av historien som et alminnelig gammelt par.

Åndsmennesker og andre

Toms oppvekst faller sammen med avviklingen av småbruket som livsgrunnlag og dermed en epoke i norsk historie. Hans egen (og brorens enda verre) skjebne ligger i forlengelsen av foreldrenes: mutte og hederlige slitere som brytes ned når deres virksomhet blir meningsløs og livet ubegripelig lett å leve, liksom en båtmotor som ødelegges når propellen løftes over bølgekanten og snurrer i det tomme.⁸ Toms tidlige liv var formet av tradisjonens uimotsigelige autoritet: Du skal arbeide! – underforstått: Å arbeide er den eneste måten å kanalisere driften, å avlede fra tankens og kroppens blindveier. Så plutselig er arbeidet med jorda overflødig. Materien som virkelighetens håndgripelige fremtredelsesform glir ut av hendene; omgivelsene og dermed det egne livet lar seg ikke lenger forme med egne krefter. I stedet styres alt av penger, som dukker opp abstrakt og uforståelig. Gjennom pengenes fortrenkning av tro og sedvane, har et nytt bud gjort seg gjeldende: Du skal nyte! – slik underholdningen tvinger seg på Toms mor. Underforstått: Du er overflødig, men som konsument og publikummer er du minst i veien.

I stedet for å bli voksne, blir ”de nye moderne menneskene” ifølge Tom gamle barn eller utdaterte ungdommer. Noen ”ytterst få” såkalte åndsmennesker ”ser hvorledes menneskene omkring dem er fylt av en slags stresset angst for tiden, og er rammet av et infantilt melankolsk savn etter å være tenåring i et evig moteriktig tiår” (*GTM* 10). Med en viss engstelse har fortelleren erkjent at han er et slikt åndsmenneske.

Først tar han befrielsen fra arbeidet som en ”slags” åndsmenneskelig sinnssituasjon. Ganske riktig setter den ham i stand til å gjøre seg bemerket som intellektuell, men det er en falsk situasjon siden han ”ikke kunne frigjøre [s]eg fra materien ved å late som om materien ikke fantes” (*GTM* 183). Dette liv ”i den rene fantasi, eller

abstraksjon” er det han deler med de antatte åndsmenneskene på pubene ved Akerselva. De virkelige åndsmenneskene derimot sikter mot ”å bli modne mennesker på en naturlig måte”, noe som innebærer at de ikke gjør noe unødvendig, som atspredelse: ”alt det de gjør, gjør de fordi de må” (*GTM 11*).⁹ Dette er ikke noe annet enn det klassiske humanistiske ideal, ”et harmonisk og balansert menneske”, hvor ånden bestemmer over kroppen og ”de materielle krefter”. Men parallelt med at materien unndrar seg, oppløser ånden seg i intet og tilværelsens verdigrunnlag tømmes. Dette får konsekvenser for åndsmenneskene:

De er uten tro. De har jo alltid vært klar over at troen må fungere i forhold til maktene i verden. Vi, de nye åndsmennesker, innser derfor at det ikke lenger er nødvendig å tro, vi innser at selve evnen til å tro, som tidligere var rettet mot den hellige treenighet, i stedet har glidd inn i en treenighet-verden av underholdning, økonomi og narkomani. (*GTM 21*)

Som konsulent for Kulturdepartementet får Tom til oppgave å kartlegge Norges kulturminner. Slik oppdager han at også den materielle kulturarven, som er det håndgripelige grunnlaget for den nasjonale identitet, med denne utviklingen er blitt løst fra troens og arbeidets historie og knyttet til konsum, underholdning og rekreasjon. I den utstrekning de blir registrert og tatt hånd om, viser kulturminnene ikke til den naturlige (i betydningen *nødvendige*) arbeidskultur hvor de oppstod, men til ”den ungdomsnarkomane teknologiindustrielle kultur” (*GTM 91*), som er den eneste levende kultur i Norge.

Om ”maktene i verden” er ”underholdning, økonomi og narkomani”, er tro blitt umulig. De endrede vilkår for tro og arbeid har gjort skillet mellom ånd og materie flytende. I alle fall oppstår Toms personlige problemer i møtet mellom gammelt og nytt, i en *sammensausing* av natur og teknologi, anskueliggjort av farens sammenblanding av traktor- og hesteredskaper,¹⁰ mens morens virkestrang oppfanges av TV, ukeblader, spill og kjendiseri. Av denne grunn er det rimelig at Tom vil supplere den rapporten han skriver om

Norges kulturminner med sine personlige forutsetninger som forfatter. *GTM* kan slik ses som hans reviderte, litterære versjon av kulturminnebetenkingen supplert med dette bakgrunns materialet.¹¹

Siden Toms identitet, om vi skal tro hans utlegninger i første del (*GTM* 114–115), er knyttet til småbruket han har etternavnet fra, og der ”Myr” inngår i navnet, er det rimelig å se hans problem som knyttet til manglende distinksjoner. Når det som tidligere ble holdt klart atskilt – materie og ånd, barn og voksen, natur og teknologi – glir sammen, svikter grunnlaget for en fast identitet. Vi kan forestille oss at skapelsesprosessen, som i *Første Mosebok* innebærer å skille vann og tørt land, ikke er fullført hos unge Myrbråten. Vassjuk jord og uformelig formbar myrgjurpe samsvarer med guttens unnflyende og folkesky væremåte.¹² Å bli et subjekt i en verden hvor tradisjonelle materielle og immaterielle strukturer har brutt sammen, er et generasjonsproblem og ikke bare en utfordring for Tomas Olsen Myrbråten.

Mens de som har vokst opp i de siste tretti år er blitt værende i et manisk ungdommelig mellomstadium, går åndsmenneskene ubemerket gjennom ungdomstiden – ”som menneskene tidligere gjorde unna på ei høyonn sommeren etter konfirmasjonen” for deretter å vende tilbake til ”den tunge lodne naturlige tiden” (*GTM* 10–11). Åndsmenneskene ”synker ned i et dypt hull i ungdomstiden” og kommer seg slik ”raskt og smertefullt” vekk fra den for å ”begi seg på helt ukjente veier”.

Ungdommen innebærer oppbrudd fra barndommen, et brudd som tidligere resulterte i voksen identitet, mens ”de nye moderne” (det må vel være de postmoderne) blir sittende fast i mellomtilstanden: Både barn og voksen, verken voksen eller barn. I kontrast prøver historiene om Myrbråt[h]en ut mer og mindre ”voksne” måter å forholde seg til de ‘naturlig’ gitte livsvilkår. Å være voksen innebærer å akseptere *tiden* og dermed livet som *tungt* og *loddent*, med andre ord dyrisk kroppslig og materielt, ikke minst innebærer det ansvar for eget liv.

For vår hovedpersons vedkommende har alternativet til den ubestemt uttrukne (og dermed ikke-fungerende) overgangen mellom barndom og voksenliv vært å synke i et ”hull”, konkretisert i grøfter.

Mysteriet i tittelen viser til at han passer opp kvinner (“grøftedundrer”) som faller i grøfta på vei fra fest, ”tildragelser” som synes å utgjøre Toms viktigste seksuelle erfaringer i puberteten. Ved kritiske anledninger senere i livet gjør denne besynderlige dragningen mot grøfter seg gjeldende på nytt.

Grøftetildragelsene gjør at Tom flykter til byen, der han studerer og i noen grad gjør seg bemerket med synspunktet at vår sivilisasjon er det nye naturlivet. Slik blir han konsulent i Kulturdepartementet. Hans undersøkelser får ham til å se at natur og tradisjonsbestemt lokal identitet suges opp i det han kaller ”Verdensmaskinen”, og at denne utviklingen påskyndes av det som skulle verne verdiene. Konklusjonen er at Departementet bør nedlegges. Toms egen identitet er ikke mindre truet enn annen identitet, og sammenstøtet med byråkratiet gjør den personlige krisen akutt. Det som starter som en tilbaketrekning fra samfunnet går gjennom sin egen logikk gradvis over i utstøtelse. I denne fasen søker Tom seg til brune kaféer ved Akerselva, der han fører spissfindige resonnementer om norskhet og identitet med rusmisbrukere og *dropouts* som overbærende tilhørere. Gjennom den iboende dynamikk i hans argumenter og løgner ledes han tilbake til småbruket der han vokste opp, kanskje for å prøve ut sin påstand om at identitet ikke har med meninger å gjøre, men med det stedet du kommer fra (*GTM* 114). Dermed er vi i *GTM*s andre del, ”Livet viser seg fram”, tilbake ved utgangspunktet.

Svarende til romanens tre deler finner vi slik tre ulike ”åndsmennesketilstander”. De som av ulike grunner ikke har greid (giddet eller ønsket) å ta seg inn i samfunnet eller er blitt støtt ut, finner vi i skurene og bulene langs Akerselva. De avviser samfunnet, men denne avvisningen er en flukt. Deres lediggang, rus og vold er en grotesk variant av den treenighet av underholdning, (anti)økonomi og narkomani som gjelder i samfunnet i stort. På vanskjøttede småbruk og plasser i utkant-Norge finner vi folk som viderefører tradisjonen, beskjefteget med ulike former for ”himkok”. Det strengt religiøse gråsprengbråtafolket lever i naturalhusholdning og holder ungene skjult for myndighetene,¹³ mens deres slektning, Walter, fabler om

urfolk.¹⁴ Tom selv går et skritt videre idet han i den tredje avdelingen, ”Skoggangsmannen”, legger all sivilisasjon bak seg i sitt forsøk på å skape seg et sant og ekte liv i pakt med de norske dyder og lokale naturgitte forutsetninger. Fortellingens tråder synes i denne første som i de følgende romanene å samles i undersøkelsen av individuasjonens forutsetninger i et samfunn som har løsrevet seg fra historiske verdier og produksjonsforhold.

Flytende begjær, forsumping og grøftetildragelser

Grøftingen som Tom setter i gang på Myrbråtan er unødvendig: ”vi klarte oss uansett åssen gården blei drevet”, ikke desto mindre skulle den ”gjøre gårdsdriften nødvendig og dermed meningsfull” (GTM 151). Det er et forsøk på å tvinge en utdatert normalitet på en unormal situasjon. Tom iverksetter sin nygamle lokale identitet ved å hente sin åndssvake bror fra en institusjon og Helene, en prostituert¹⁵ narkoman fra en søppelcontainer i byen, men altså også ved å få tatt opp grøfter på den vassjuke jorda. Slik legges opp til gjentakelse av hans egne oppvekstforhold – med ham selv som innovativ gårdbruker, med Helene som ukebladlesende, kjeftesmellende mor og Bjørnar i hans egen gamle rolle som ”tulling”. Igjen prøver Tom å få seg til å tro at den halvt påtvungne uvirksomheten er en åndsmenneskelig sinnssituasjon, men veiledet og assistert av den *New Age*-inspirerte Walter går den lille familien seg ned i en hengemyr av apati, rus, depresjon og regelrett psykose. På det forfalne gårdsbruket med åpne, gjengrodde grøfter tvers over tunet spilles kjernefamilien ut som mareritt. Sublimering og ødipal binding er drevet til sin ytterste konsekvens hos Bjørnar. Tom pleier ”å øle ham opp til å klare 140 [kilo i benkepress] ved å si at mamma ikke savna ham, der hun var nå” (GTM 164). Bjørnar blir utrygg når Tom gir ekstra tåm på løypestrengen som mora brukte å feste ham til, og der han nå hekter seg frivillig på (men ikke av). Verkets mest groteske scener utspiller seg innenfor denne ødipale trekanten idet ’faren’ Tom vinsjer ’sønnen’ Bjørnar inn i et bur og etterlater ham på ukjent sted i Härjedalen, med den dopa Helene som ’mor’ (GTM 163–169).

I mellomtiden har det gamle grøftedundresyndromet begynt å gjøre seg gjeldende. I ungdommen passet Tom opp fulle jenter som falt i veigrøfta: ”de kjørva seg fast neri der, så det var bare å ta for seg, klaske til, som dem sier, for da kunne de i hvert fall ikke mistenke meg for noe annet, og verre, som denna ’trangen’ kunne få meg til å gjøre” (*GTM* 184). Ved å klapse de ’falne’ kvinnene bak, slik man tilretteviste barn, demonstrerer Tom sin driftskontroll, eller rettere sagt prøver han å narre ”dem” og seg selv til å tro at han ikke vil gjøre noe slikt ... som å ha ”alminnelig kjønnslig omgang med et kvinnfolk” (*GTM* 185).

Imidlertid er det ikke noe som tyder på at Toms problem kunne avhjelpes med et mer normalt kjønnsliv. Om noe fremheves i det moderne samfunnet, så er det *sex*, være seg som individuelt nytelsesmiddel eller som reproduksjon i kjernefamilien. Hva er det med Toms drift som gjør den så unevnelig pervers, om ikke koblingen til jorda og arbeidet? Det minnes i romanen om at tungt arbeid har vært en måte å kanalisere og holde begjæret i sjakk på, og grøfting er noe av det tyngste. *Klaske til* er å forme et plastisk materiale som søle eller leire.¹⁶ Det skandaløse med begjæret er da nettopp at det ikke begrenser seg til det ’rent’ kjønnslige, men griper ut mot materien og verden, noe som impliserer at subjektiv lyst og trangen til samfunnsmessig produksjon – og reproduksjon – er ett og det samme.

At begjær er samfunnsmessig bestemt og rettet mot de forskjelligste slags ’ting’, er en banalitet som uten videre bekreftes gjennom observasjon så vel av små barn som av voksne. Hvorfor da den nesten unisone enighet om at begjær gjelder sex og i siste omgang (om man er psykoanalytisk anlagt) mangel og morssubstitutter? I boka med den passende tittel *Anti-Ødipus* kritiserer filosofen Deleuze og psykoanalytikeren Guattari bruken av kjernefamilien som forståelsesmodell for så vel individualpsykologiske som sosiale forhold. Kapitalismen kjennes på dens oppløsning av tradisjonelle relasjoner og verdier, her bestemmes alt av pengenes abstrakte kvantitative forhold. I egenskap av produksjonsenhet rammes også familien av oppløsning, men får ifølge de to franskmennene en ny funksjon i forhold til begjæret, som dets oppdragelses- og

forvaringsanstalt. Begjæret ledes mot de nærmeste for desto lettere å fanges opp, sublimeres og nøytraliseres.

Det som er fortrent på Myrbråtan liksom i markedsøkonomien, er ikke seksualiteten så mye som begjæret som produksjon – av fornødenheter, av samfunn og samfunnsmennesker, kort sagt: virkelighet. Fundamentalt har begjæret ikke noe mål utenom seg selv, og det er med Freuds uttrykk, ”polymorft perverst”:

Hvem som helst kunne bli oppildnet av denne råde, hissige stemningen, med flammer, røyk, fjerne skrik og den brølende lyden fra gamle bilmotorer som skar seg surklende neri de åpne grøftene. (*GTM* 132)

Halmbrenninga om høsten er vanlig gårdsarbeid, men utløser et blindt begjær som sprer seg ukontrollert; ”lenge etter at den siste kønnstubb var pløyd ned” går Tom ”ute, med fyrstikker, helt oppslukt av å prøve å få fyr på no daugras langs veikanten”.

Heller enn drift eller begjær snakker Deleuze og Guattari om *begjærsmaskiner*, der ”det alltid er en maskin som produserer [en] strøm og en annen maskin som er koblet til denne og som lager et brudd, et uttak av strømmen” (*op.cit.* 17).¹⁷ Morens bryst og spedbarnets munn er eksempler på slike maskiner, likeens to munner som forenes i kyss.¹⁸

For at noe slikt som samfunn og subjekter skal komme i stand må den like asosiale som før-individuelle begjærproduksjonen kanaliseres. I tillegg til koblingen av maskiner som ustanselig avløses av andre koblinger i det Deleuze og Guattari betegner *konnektive synteser*, regner de to med en *disjunktiv* syntese,¹⁹ der effekten av de isolerte affektene som produseres, skrives inn i en form for hukommelse. En initiasjonsrite er en slik inskripsjon der partialobjekter innskriveres som organer på jordens ’kropp’ og dermed tilordnes en sosial virkelighet. Som eksempel tar forfatterne en bryllupsseremoni²⁰ der den unge kvinnens mage merkes som tilhørende klanen og samfunnet: ”Inskripsjonen av et merke på kroppen har her

ikke bare verdi som budskap,²¹ men er et påvirkningsinstrument som virker på kroppen selv [...]. Tegnene befaler over de ting de betegner, og tegnmakeren, som langt fra er en banal imitator, fullfører et verk som minner om den guddommelige skapelsen” (Deleuze og Guattari 2002: 202–203). Alternativet, at magen (og dens fremtidige produksjon i form av barn) var et individuelt anliggende, ville innebære samfunnets oppløsning. I dette ritualet ser Deleuze og Guattari ikke bare et forhold ”mellom alliansens stemme som piner og tvinger, og kroppen som er plaget av tegnene en hånd har risset inn i den” – det som gjør ritualet effektivt er ”det kollektive eller det guddommelige øye” som griper forholdet mellom merket som er gravert inn i kroppen, og stemmen som utgår fra et ansikt. I utgangspunktet innebærer begjærproduksjon vilkårlige koblinger av ting og partialobjekter så som kroppsdelar. Gjennom smertens ”merverdi” muliggjør inskripsjonen den ”territoriale representasjon” som regulerer begjærproduksjonen i dette samfunnet. Ritualet er en organ-isering for så vidt som det gjør den enkelte til et organ på samfunnskroppen og dermed samfunnet til samfunn. Om en ‘lov’ som er innrisset på denne måten overtredes eller glemmes, er det fordi smerten ikke har vært sterk nok.

Det som mangler i Toms private ritual er selvsagt kollektivets øye. Nettopp det å *ikke* bli sett blir da også en besettelse: Det ”blei til det at jeg begynte med å flyge av stad og gjømme meg, *for* det var sånn at jeg blei oppdaga når jeg flaug ut i buskas og ned i grøfter, folk som kom syklendes, eller i bil, de så støtt at jeg gjømte meg, og jeg så at de så meg” (*GTM* 138; kursiv tillagt). Tom knytter sin identitet, ”sin ’eneståenhet’”, til hemmeligholdelse av begjæret (”trangen”). Remediet er grøftedundresyndromet, et ritual løsrevet fra enhver sammenheng, en atavisme, men ikke desto mindre et forsøk på å skape sammenheng. I den grad han på denne forkjærte måten oppnår å bli sett, er det riktignok som unnflyende ”tulling”. Slik sett er Toms iscenesettelse av seg selv som gårdbruker og familiefar i andre del av *GTM* en ny grøftetildragelse.

Etter dette eksperimentet med voksen identitet faller Tom tilbake i det amorfe og asosiale begjæret før en ny og avgjørende grøftetildragelse tvinger ham til å flykte fra bygda for andre gang. Omstendighetene har igjen karakter av voldtekt,²² men denne gangen er det (i det minste retrospektivt) tydeligere at det ikke er kjønnslig omgang Tom er ute etter. Det han søker er et inderlig forhold, for øvrig i markant kontrast til hans og Helenes groteske parodi av et bryllup.²³ Bortsett fra å spørre om hun tror på gråsprengråtafolket, som legemliggjør hans tanker om det autentiske, makter han ikke å uttrykke seg i ord, presumptivt fordi hans følelser er for ekte og inderlige. Nå er det imidlertid ikke snakk om klasking, men om kyss.

Et essensielt inessensielt natursubjekt

Om vi ser grøftetildragelsene som inskripsjoner, blir det tydelig at dette *mysteriet* har forbindelse til et (eller det) gjennomgående ledemotiv i romanverket. Slik spiller språk og tegn overraskende viktige roller i Toms villmarksliv i *GTM*s tredje og siste del.²⁴

Etter overfallet og den påfølgende flukten ser Tom skoggangsmannstilstanden som ”en nødvendig prøvelse i å få innsikt” for å nærme seg Helene; iallfall vil han skape *det nye liv* ”ved å være det nye gjenfødte ville naturmenneske” (*GTM* 241). Identitetsprosjektet signaliseres i bokas åpning: ”Om jeg på nytt kunne tre inn i livet, liksom fra et stort åpent dyp, og se, se hvordan det er, med øyne som aldri før har sett livets lys” (*GTM* 9). Som i naturen i øvrig er det nye livets pris det gamles død. Om Eros (*libido*) er en sammenbindende kraft, trengs en motsatt kraft for å løsne bindingene og gi plass for nye forbindelser, *nytt liv*. Den som ikke skulle akseptere alternativer til morsmelk, ville ikke være mer ‘levende’ enn den som nektet å ta til seg føde overhodet. Mennesket kan ikke tenkes uten den dynamiske vekslingen mellom begjær og avvisning, det Deleuze og Guattari kaller *produksjon* og *antiproduksjon*. Det er i Toms tilfelle snakk om å glemme tillærte kunnskaper og ”identifisere [s]eg med skogens dype ubegripelighet” (*GTM* 241).

For den som er på flukt er det en motsetning mellom nødvendigheten av å være sinnsskjerpet og det å være opphengt i bokstaver og ord. På kort tid gjennomgår dette forholdet en rekke faser. Først snakker Tom med seg selv, så lærer han å holde kjeft – før han prøver å innsmigre seg med ”noe jeg trodde var skauens eget språk” (*GTM* 243). Men også dette språket minner ham om at han er en fremmed, og han begynner å skrive: ”en slags grafsing, eller herjing, [...] det så ut som om store dyr hadde forsøkt å temme sin brunst der” (*GTM* 243–244). Han ”røsket opp lyng og mose fra bergskorter, og flekket dem helt reine, så disse hemmelige orda lå nakne i blanke dagen.” Det er en bekreftelse på at han ”ved å lære skogens egne tegn, ved å begi [s]eg inn i dem, og oppslukes av dem, kunne [hans] språklige jeg finne ny utfoldelse” (*loc.cit.*).

Tom har prøvd å ”trekke ut av skogen en slags sjelelig tilstand [han] måtte identifisere [s]eg med”:

Dermed ville jeg på denne forkvaklete måten gjøre skogen og bosoa bak her til et uttrykk for meg sjøl, ja, sånn at alt dette var meg. (*GTM* 242)

Men i Toms situasjon er en substansiell identitet, selv en språkløs identifikasjon med skogen, en risiko: ”jeg kom fra en verden hvor selv det å bevege seg, gå, kjøre bil, løpe, sykle, heller ikke var noe annet enn språklige handlinger”. Det han må passe seg for er ikke bare den fiksering av mening som ligger i ”å kalle trær, ting og fenomener med navn”, men den som ligger i intensjon overhodet. *Enhver bevegelse skulle være i frihet, det vil si være usynlig. Selve tankegangen kan bli til en slags ustadig bevegelse, eller en språklig handling*.²⁵ Tom lader opp til det avgjørende spranget over i den identitetsløse ”dyriske natur” (*GTM* 243).

Å oppslukes av skogens egne tegn er noe helt annet enn å søke passende ”uttrykk for meg sjøl,” snarest det motsatte. Mens ”uttrykk” forutsetter noe å uttrykke, *in casu* det ferdig formede subjektets (ødipale) representasjon av begjæret, viser ”oppslukes” mot et

dynamisk subjekt i behov av stadig nyskapelse (jfr. ”ny utfoldelse” over). Når det i sitatet sies at ”de hemmelige orda lå nakne i blanke dagen”, er det et eksempel på en gjennomgående tvetydighet med konsekvenser for subjektets status: Er det en naturlig essens Tom bringer for dagen, eller avdekker han en *blank*-het som er mangel på essens?

I skogsspråket er ordene bare en midlertidig naturform (*GTM* 244). Gjennom imitasjon av naturens ytringer kan flakkingen i skogen frigjøre Tom fra [menneske]ordene. Samtidig blir han skremt når ”taleevnen, det å si ord, å formulere seg, og i sin tur forstå hvordan en gjorde det, var et naturfenomen” (*loc.cit.*). Språkets makt til å holde fast tankeformer, bevegelsesmønstre og identitet, er med andre ord en integrert del av naturen. Når Tom formulerer seg ”på bestemte måter, som ikke under noen omstendigheter måtte avvikes”, er det ikke (bare) nevrotisk, men faktisk i overensstemmelse med dyrs og fuglers måte å ytre seg på. Innerst i naturen skimter Tom sivilisasjonen; da tangerer han også sitt personlige nullpunkt:

Men så var det dette da, at jeg heller ikke var et menneske. Jeg bestod av dødt plantevev, bakteriekulturer, forkalkninger, noe ihopraska ståltråd og et røytint saueskinn som var surret rundt kroppen, helt ned til anklene, og rein møkk som var grodd fast i huden og et slags hode hvor det i varierende styrke strømmet ut lyder. Det var det jeg var. En slags mjølin språkform som av tilfeldigheter hadde fått innpodet natursubstanser, [...]. Mitt instinkt sa meg at hodet var et jakt- og graveorgan. [...] Jeg var fullstendig fri. Jeg holdt kjeft og var noe helt annet. Å holde kjeft var greit. Det var uvirkelig, men greit. (*GTM* 245–246)

Å holde kjeft medfører *frihet* og *uvirkelighet*. Så vel personligheten som den fysiske virkeligheten er bestemt av og bestående i kraft av språket, fiksert av språket. Både natur og sivilisasjon (ståltråd), verken dyr eller menneske er Tom spent ut mellom semiotisk fragmentering (”mjølin språkform”) og ”menneskelig grunnsubstans”. Han vakler

mellom tegn og essens. Skoggangstilværelsen er kulminasjonen av den subjektløse Toms tilfeldige streifing utenfor bygdesamfunnet som en legemliggjøring av Deleuze og Guattaris nomadiske begjær,²⁶ *fritt* siden han/det ustanselig ”var noe helt annet”:

Jeg var å betrakte som en liten del i dens [naturverdenens] autoreferensielle tilstand, som lå forut for den fysiske verden, og denne verdenen, eller oseaniske natursubstansen, lå utenfor rekkevidde av noen mulig kunstferdig framstilling. Samtidig var den oseaniske natursubstansen et oppkomme av mening og følelsesdybde [...]. (*GTM* 227)

Den ”oseaniske natursubstansen” Tom føler seg som en del av, ligger forut for så vel den fysiske verden som språket. ”DET VAR SOM OM JEG VAR INNKJØRVET i en tåkete, kaotisk og dyrisk tenkende naturverden”, åpner denne delen av *GTM*. Menings og språkets kilde, utenfor rekkevidde for språk og mening! Formuleringen kan tolkes i vidt forskjellige retninger: Derridas *différance* eller den mest konvensjonelle metafysikk? Ikke rart kritikerne blir betenkte, som Tom er det. Det avgjørende er hvordan vi oppfatter *autoreferensiell*. Om den oseaniske natursubstansen viser til mening og følelser, burde følelse og mening (intensjon) på sin kant vise til substansen, som med sin kontinuerlige materielle flyt sammenfaller med den libidinøse strøm Deleuze og Guattaris begjærsmaskiner opererer på, og som registreres i de disjunktive syntesene. Iovergangen mellom flytende substans og mening/følelse står den førspråklige inskripsjonen, skogsspråket slik Tom har praktisert det i forhold til grøftedundrene og Helene:

Det var på samme måte som når en penn ikke virker idet en prøver å skrive noe fornuftig, noe presserende, ja kanskje livsviktig, noe som kanskje kan ordne et stevnemøte. Og de anstrengelsene en stakkar da gjør for å få pennen til å virke, er profetiske, ved at han rabler fram og tilbake, bare for å få pennen

til endelig å gripe papiret, og dermed la papiret bli den åker hvor disse forventningene om kjærligheten kunne såes [...]. (*GTM* 246)

”[S]om en overfladisk, men ubegripelig tekst” (*GTM* 245) er den omskiftelige skogen og hans liv der på linje med den ubevisste begjærproduksjon. Den seksuelle undertonen (”den skitne ’pennen’ som rablende prøvde å ’skrive’ på henne”; *GTM* 247) kan ikke unngå noen, enda er det mer på spill her. Ikke bare betydningen, men også lyden av skogens ’ord’ er ubegripelige: ”de hadde et ukjent opphav” og ”framkalte harde, høyteknologiske fantasier” (*GTM* 255). Lydene forbindes med ”et prinsipp som har fylt naturen”, *kanskje utgjort den*: ”Evolusjonære krefter er en slags ytring der menneskene bare kan ane eller i beste fall kan fantasere om språkformens betydninger” (*GTM* 256).

Toms aktivitet er i likhet med skogens egen skrift ikke tegn som viser tilbake til noe subjekt, men begjærets inskripsjoner, og for så vidt råmateriale for et potensielt subjekt.²⁷ Rablingen representerer ikke noe, den er tegn i sin vorden som viser mot fremtidig (jfr. ”profetisk”) produksjon: ”åker”. Kjærlighet og korn produseres på samme måte: ”også de mest avanserte utslag av menneskelig aktivitet bare [...] en svak forlengelse eller variasjon av naturens mange prosesser”. Flytende og uutsigelig er natursubstansen et oppkomme som manifesterer seg i fysiske prosesser og ’ting’, deriblant mennesket med dets mening, følelser og teknologi. Ting er tegn, og tegn ting.

Det autoreferensielle som det stadig refereres til i verket, innebærer at naturen snakker om seg selv, blant annet ”ved hjelp av menneskets mange språkformer”:²⁸ Tom mumler ”moldstenkte og hemmelige ord til selve naturen” (*GTM* 240), ”med myrgjurpe til knes” drømmer han om Helene: ”Kanskje kom hun til å kysse meg, dypt og inderlig, og lenge, kysse meg lenge, mumlet jeg, med munnen full av jord og lauv” (*GTM* 241).²⁹ Moldstenkte ord rettet til skogen er en form for autoreferensialitet (’fra jord til jord’), men det er også kjærlighetserklæringen der objektet kun har interesse for så vidt som det understøtter subjektskonstruksjonen. Kravet om autenticitet er her i

handlingens dreiepunkt drevet *ad absurdum*, samtidig som tap veksles om til lengsel og fysisk overgrep til idealisert kjærlighet.

Grøftetildragelsen med Helene er-indres, det vil si omformes til noe indre, samtidig med at Tom prøver å inderlig-gjøre skogen rundt seg som et bilde på hvem han selv er. I begge tilfeller er det snakk om kyss, uforståelig:

fordi kyss alltid er en taus kommentar eller en slags erklæring, men med kroppens eget språk, kroppen så å si låser ordene inne i kyssets hylster, den doble munnen som oppstår i og med kysset, der tanker og følelser oppstår i et språklig tomrom, eller ord som ikke kan utsies, som henvender seg til seg selv, som de kysende ikke kan kontrollere. Det som sies, med denne ærligheten, er selvrefererende, og må derfor bli inderlig. (*GTM* 236)

Med sitt lukkede kretsløp er kysset en modell for selvreferensiell inderlighet på kroppslig materiell basis, den oseaniske natursubstansen med andre ord. Mens sitatet fra *GTM* s. 227 (over s. ##) primært peker mot begjærets fysiske manifestasjoner, fokuseres her mening og følelsesdybde. Det ene er ikke mer (u)virkelig enn det andre. Begjæret er ifølge Deleuze og Guattari (2002:#26) produktivt, og det produserer virkelighet.

Samtidig som det får kroppen til å skrike etter oppfølging og videre kontakt, avstedkommer kysset (eller vissheten om at det er det siste) en slags infeksjon som krymper ("krauner") de myke bestanddeler av kroppen, svekker den indre myras bærekraft, og som en motreaksjon "stadig vekk får meg til å stramme sener, knoker og brus" (*GTM* 239). Først "som menneskelig grunnsubstans, som et virksomt skjelett, kan en niholde på erindringen om det siste kyss". Gjennom en form for drenering av den bløte kroppen etableres en substansiell identitet. Etter kysset snakker Tom om "[a]lle de vakre dagene etter vårt første møte" (*GTM* 237); og raslingen i granbaret blir "fort som rene musikken når jeg mumla navnet til hu Helene, alt inn i

ett eneste sammenfallende ras av latinske fraser, noe som gjorde henne, og min opptatthet av henne, guddommelig” (GTM 234).

Gjennom idealiseringen formes det amorfe begjæret og gis retning mot et objekt som oppfattes som helhetlig, men også tapt og ugjenkallelig.³⁰ Mens grøftedundrene var Toms medium for å knytte kjønnsdrift til natur (jord) og samfunnsmessig produksjon, innebærer kysset av skogen koordinert med erindringen om kysset av Helene ikke bare parallellitet, men komplementaritet mellom kvinnen som fravær (sublimert kjærlighet, ånd) og skogen som nærværende materialitet (kropp). Kysset motsvarer den tredje av Deleuze og Guattaris synteser, den *konjunktive*, der (deler av) begjærets produksjon konsumeres og realiseres som identitet:³¹

Nå lukket jeg øynene, og på denne måten ”kysset” jeg skogen rundt meg, ved å lukke øynene, som å utradere mitt rablende forsøk på å erindre alt omkring meg, trærne, horisonten, [...] og la det brennes mot et krotbrunt lerret som lå bak øyeeplet og presset ”bilder” ut av det øye som nettopp hadde sett ”ting” og omformet dem, slik at jeg så alt dette på en ny og kunstig måte, [...] og slik erindre alt dette, [...] og for å beholde smaken av henne så jeg landskapet av henne for meg, mens jeg fortsatt hadde partier av et omformet landskap preget i meg. (GTM 247–248)

Det erindrede landskapet omformes til et kunstprodukt som forener kropp og tekst, ”slik en svett håndflate kan ta opp i seg trykken fra ferske aviser” (*loc.cit.*). Toms flyktige og fragmenterte (*mjøline*) fremtoning som *språkform med tilfeldig innpodede natursubstanser* – dette rabbelet *utraderes* og erstattes av et selv-bilde. Slik oppstår subjektet, *virkelig* og *ufritt* (jfr. over s. ##). Så vel Helene som Tom står nå fram som tekstlandskaper, eller snarest som deler av det samme tekstlandskapet.

”Kysset” som bevirker dette innebærer en gjentakelse av grøftetildragelsen, og det skjebnesvangre utfallet klenger med som

advarsel, liksom kunnskapen om at ”tingene fordobler seg”.³² Den Tom ser da han åpner øynene er ikke, som han forventer, Helene, men sin egen dobbeltgjenger, en ubehagelig type som han får vansker med å slippe unna. Interessant nok må han gripe tilbake til inskripsjonsfasen for å fri seg fra den hallusinatorisk virkelige selvfordoblingen: ”Med en pinne krota jeg ned noen figurer i bakken slik at jeg sakte og sikkert kom meg ’inn’ i skauen igjen” (*GTM* 251). Den romantiske kjærlighetens manglende andre er forutsetningen for mer av det samme, mer selv.

I fortsettelsen fungerer romanen som en utforkjøring i ukjent terreng. Fordoblingene følges av oppsplittinger. Tom konfronteres med sitt eget speilbilde og merker *nok en gang* at han ikke kjenner igjen seg selv: ”Jeg visste det var umulig å finne meg, den personen fantes ganske enkelt ikke” (*GTM* 254–255); og han planlegger å late som om han var forelsket for å skjule sin forelskelse (*GTM* 258).³³

Mer og mer frenetisk kastes, eller kaster seg Tom mellom motsatte totaliteter. På den ene side ser han seg som en gran i skogen som har gjort en reise ved å vri seg på rota (*GTM* 256), på den andre opplever han seg invadert av Verdensmaskinen; på den ene side autoreferensialitet som korrespondanse mellom ham selv og naturen, på den andre den ”autoreferensielle datateknologiske tilstand” (*GTM* 266); på den ene side søken ”etter det genuine sammenfall med det som har skapt oss” (*GTM* 264),³⁴ på den andre en teknologi som ”vil føre til at menneskene og dyrene endelig vil komme til å dele skjebne og livsbetingelser igjen” (*GTM* 267). Innimellom går Tom i ett med skogen idet ”huden ligger utover myrbakken” (*GTM* 270), like etter er han tilbøyelig til å se seg som en fjernstyrt robot eller et ufrivillig forsøksobjekt for den *populærvitenskapelige, mediale verden*. Omsider ’drukner’ han i et myrhull (*GTM* 271). Mørkets hjerte finnes i det korte avsnittet nederst på s. 271: ”Å kunne stirre ut i svarteste mørket er et tydelig tegn om livets doble vesen.” Etter dette er han gjennom og finner seg igjen like i nærheten av Gråsprengbråtan.

”Nei. Jeg kan ikke unnslippe”

Kjennetegnet på et sant åndsmenneske er at det bare forholder seg til det nødvendige. Toms og foreldrenes problem er at den motstand som materien yter, er blitt borte og erstattet av ugripbare abstrakte forhold. Åndsmenneskene skyr lettvent nytelse; for å føle seg levende og virkelig er Tom avhengig av en motstand som i praksis arter seg som ubehag og direkte nød. Smerten er grus i autoreferensialitetens velmurte maskineri. Det er konsekvent at han fra det utflytende livet som gårdbruker på liksom søker seg mot den aller største utfordring, som er å overleve i villmarka på naturens egne vilkår. Ut over dette er det nødvendig å konstruere samboeren som et utilgjengelig ideal som han må gjøre seg verdig for å kunne erobre - mens ingenting så langt har tilsagt at Helene er spesielt attraktiv eller utilgjengelig. Det overordnede målet er for Tom hele tiden identitetskonstruksjonen.

I handlingens løp prøver Tom ut forskjellige svar på spørsmålet hvem han er, hele tiden tvetydig, ambivalent: Identifikasjonen med det flytende begjæret er like håpløst som hans stillestående eksistens, ”rett opp og ned”, etter at begjæret er lagt dødt, den totale autenticitet i naturen er like utilfredsstillende som den substansløse kjærlighetsdrømmen om Helene, identitetsløsheten like frustrerende som den substansielle identitet. Kanskje har dette å gjøre med den allestedsnærværende autoreferensialitetens lukkede sirkel, kanskje er det vår kulturs fokus på representasjon som bevirker lukningen, idet den vender oppmerksomheten bort fra produksjonen og mot subjektets og naturens fantasmatiske indre: innover og bakover i stedet for ut mot verden og fremtiden?

Etter det dobbelte kysset der subjektet aktivt produserer seg selv som idealiserende Ødipus og som *gjenfødt naturmenneske*, nærmer Tom seg på *GTMs* to siste sider Gråsprengråtan som stedet for tradisjonell religion, naturlig liv og ’kastrende’ farsskikkelser. Ikke overraskende virker stedet overgitt. Gråsprengråtafolket er svunnet tilbake til den myte hvor det hører hjemme, like illusorisk som Walters urfolk. Alternativt har det, som sinnbilde på Toms nordmenn, trukket seg enda lenger tilbake, eller blitt tvangsintegret i storsamfunnet/Verdensmaskinen. Helene er kanskje blitt religiøs, om

hun ikke har vendt tilbake til sitt gamle levevis. Uansett om begivenhetene etter at han 'satte ut' den tilbakestående broren er å oppfatte som (psykotisk) mareritt eller virkelighet, sitter Tom tilbake med sin nyervervede essensielle identitet. Initiasjonen som skulle kvalifisere ham for Gråsprengbråtans autentiske liv, ledet til institusjonen der den gråtende Tom i bokas åpning "prøver å forstå at jeg ikke kan bli noe annet enn dette ene mennesket, uten håp om forbedring, utvikling, modning, nei, intet annet enn denne ene særs bestemte og karakteristiske identiteten" (*GTM* 14). Slik fastholdes han i sin utfylte Tom-het. Fra upersonlig begjærsproduksjon og tilfeldig utlevelse, gjennom forsakelse, forbud og idealisering, kort sagt: ødipalisering, har han manøvrert seg inn i schizofren katatoni. Utskeielsen med den totale frihet har ført ham over i den motsatte grøfta, som man sier. Hvor kort avstanden er fra fullstendig uhemmet begjærsproduksjon til total hemming, ser vi hos Bjørnar. Dette er utgangspunktet for de virkelig nyskapende og krevende delene av kvadrilogien, i første rekke *Compromateria* og *Uranophilia*. Det underliggende spørsmålet er om det finnes en tredje mulighet, der begjæret kan skape en virkelighet som verken er for abstrakt eller for rigid.

Poetikk for en ny epoke

Mot slutten av *GTM* blir Tom bevisst at han som forteller/skriver har lesere, slik blir boka vi holder i hånden en konkretisering av Verdensmaskinen: "Altså. Jeg produserte nå, uten å vite det, selvfølgelig, en mengde 'ord', som inngikk som selvbekreftelse i denne hyperorganismen" (*GTM* 267). Tom blir "kåt" av å tenke på at han er "en intim del i denne oseaniske 'natursubstansen', som forsterket sin globalt utstrakte hyperkomplekse 'monolog', ved en serie med avanserte musikkvideoer, i syntetiske landskap, med turbomanisk hastighet, skjærende lydflammer og stålhybridiserte plastmennesker som forførte hverandre." Verdensmaskinen defineres som *hyperorganisme* og *oseanisk "natursubstans"*, med anførselstegn.

Begjæret er helt tydelig ikke orientert mot *sex*, men mot produksjon og ytterst identitet og samfunn:

Jeg tenkte: Jeg ønsker åpenbart å gå opp i noe som er større enn meg selv, kanskje for å utradere min gamle drøm om å bevare den humane "uavhengighet" og "frihet", hvis ideer i stedet åpnet opp for den nye type teknosivilisatoriske kjønnsakt, som til de grader paradoksalt nok utraderte menneskenes frihet og uavhengighet. (GTM 267)

Likheten med Arild Asnes' desperasjon over den kontraproduktive friheten under kapitalismen og hans lengsel etter å gå opp i arbeiderklassen (Solstad 1971), er slående, likeens forskjellen. I stedet for væpnet revolusjon går Tom inn for en variant av det forsvar som Anna Freud kaller "identifisering med angriperen" (Freud 1974:95-104). Hans karakteristikk av *den verdensmaskinelle eksistensen* kan fungere som en beskrivelse av *Compromaterias* verden(er):

En helt ny type natur trer nå inn i verden. Den har en ukjent rytme, der årstidene er gamle ubrukelige levninger. Det spiller ingen rolle om jeg lukker øynene, eller om jeg har dem åpne. Alt blir nå blankpolerte flater, datagrafikk, flytende metallformer, transfigurasjoner, speil. (GTM 268)

Den anonyme fortelleren/bokutgiveren i *Compromateria*³⁵ prøver å få oversikt og kontroll over den "gigantiske massive kompromaterianske ordsammenstillingsordverdenen" som fører ordet overalt, som taler gjennom hans konvensjonelle kone Lisa, men også gjennom ham selv (C 50). Det leder ham til en kunstform som viser til språket selv som substans. Dermed blir hans forfatterskap en eksperimentering med papirsorter, trykksverte og trykktyper. På sin side er han like representativ for en dominerende trend i samtidskunsten som Lisa er det for underholdningssamfunnet. Deres språk er bare selvreferensielle på ulike måter. Slik *eter*

selvreferensialiteten seg innover verden (C 47) fra flere kanter. Mannens program kan leses som en parallell til Toms skriftfokuserete skoggangstilværelse. Imidlertid går han etter en tid over til å skrive abstrakt, og dermed nærmer han seg Toms posisjon i sitatet over (s. ##). Det gjelder nå å gi Verdensmaskinen noe den ikke kan sluke,

men som kunne forvandle den, ubegripelig, fordi det skulle være et bilde på den selv. Derfor måtte jeg skrive abstrakt, inneringa, verden skulle speile seg ekstraktisk i min skrift, slik at ved å lese mine skrifter så skulle man kunne se verden omkring seg, ikke som fast bilde, men se verden som panisk varierende tilstand, og slik skulle verdensmaskinen kollapse innenfra, ved at dette skulle inngå, umerkelig, som dens egen selvbeskrivning, og dermed, tenkte jeg, slik skulle det konkrete og skjønne ved verden framstå. (C 62)

På bakgrunn av naturutestengelsen og autoreferensialiteten i *GTM* vil det være rimelig å utlegge tittelen *Compromateria* som 'kompromittering av materien', i den senere boka tydeliggjort ved hjelp av det alminnelige kunstneriske og psykologiske grep/mekanisme *fortetting* (*komprimering*) eller *ekstraksjon* (jfr. "ekstraktisk"). Taktikken går ut på å gi Verdensmaskinen igjen av dens eget, men overdrevet: enda mer abstrakt, enda mer lukket ("inneringa") og selvreferensielt ("selvbeskrivning"). Riktignok med den forskjell at verden(smaskinen) ikke fremstilles som den selv ønsker å fremstå, "som fast bilde", men "som panisk varierende tilstand". Det paniske korresponderer med Toms mer eller mindre schizofrene eksesser i utmarka, fundamentalt viser det mot det dynamisk åpne som karakteriserer den frittflytende begjærproduksjonen. Tom er en personifikasjon av de begjærstrømmene som kapitalismen ifølge *Anti-Ødipus*' forfattere uavlatelig frigjør, liksom av katatonien når begjæret fanges opp:

[I] sin produksjonsprosess produserer [kapitalismen] en gedigen schizofren opphopning av energi, imot hvilken den konsentrerer alle sine undertrykkende krefter [...]. Dess mer den kapitalistiske maskinen deterritorialiserer, avkoder og aksiomatiserer strømmene for å trekke merverdi ut av dem, dess mer vil dens hjelpeapparater, som byråkratiet og ordensmakten, av all sin makt reterritorialisere og samtidig absorbere en økende del av merverdien. (Deleuze og Guattari 2002: 44–45)

Den vellykkede normalitet som motsvarer fru Lisas ønsker i *Compromateria*, er alternativet til den lammelse Tom driver seg fram mot i *GTM*. På den ene kant en behovstilfredsstillelse basert på instinktiv, mekanisk gjentakelse av det samme; på den andre en paranoid avvisning av ethvert begjær overhodet.³⁶ Forskjellen er kanskje ikke så stor som det synes. Den hypernormale Lisa og sosialklienten Tom er varianter av den fikserte identitet. De er levende døde: ”Teknologien og den industrielle verdensmaskin hadde overtatt nødvendigheten til menneskene. Det eneste man virkelig skulle, var å dø”:

Etter en viss tid festnet denne kulturen seg. De teknologiske systemene som det moderne samfunnet utviklet, viste seg etter hvert som noe helt annet. Nå blei verdensmaskinen avhengig av at vi måtte dø. Livet skiftet nå fullstendig karakter. Uten at noen forsto det, begynte en ny epoke. (C 54)

Det epokegjørende er at det som skulle sikre livet, medfører en form for død, at døden antar nye livsformer, ikke bare katatoni, men selvreferansialitetens og *naturutestengelsessystemenes* mangfoldige former. ”For å få skapt den dynamikk som verdensmaskinen hadde utviklet seg gjennom, måtte folk dø”, selv om ”[n]oen av disse dødsmaatene virket svært levende” (C 54–55). Teknologien og styringssystemene som ble utviklet for å spare menneskene for åndløst slit, får egenverdi og leverer i sin tur modeller for livet. Informasjon,

underholdning, politikk og kunst formes som produkter av de samme systemene som produserer sjampo og biler; de ulike virkefeltene glir sammen og former i sin tur menneskene. Heller ikke litteraturen kan unndra seg. For å få innflytelse må forfattere bli likt, og for å bli likt må de bekrefte og stadfeste. ”Til slutt er de langt inne i døden”:

Skrivingen er det motsatte av kommunikasjon. Kommunikasjon er å lage forbindelser, for så å støpe dem fast, i en illusjon om at det er levende. Å skrive er å bryte forbindelser. Hele tida lage nytt liv, og da får leseren bare følge med, kanskje han eller hun kan hjelpe til, vri på noe, for sin egen del, for så å skape nytt liv.
(C 58)

Overalt står stillstandens og gjentakelsens død mot livets produktive begjær. I *Myrbråtenfortellingene* som i *Anti-Ødipus* er det mulig umulige alternativet til kapitalismens *faststøpte forbindelser* mer av kapitalismens produktive galskap, mer schizofreni: ”det kapitalistiske samfunnet kan tåle mange manifestasjoner av interesser, men ingen manifestasjon av begjæret” (Deleuze og Guattari 2002: 404). Og kanskje er schizoens vandringer hans måte å få beina på jorda igjen.

Litteratur

Bernhard, Thomas 2005 [1986]: *Utslettelse*. Oversatt og med etterord av Sverre Dahl. Gyldendal: Oslo.

Borge, Torunn 2000: Anmeldelse av Thure Erik Lunds *Om naturen*. *Vinduet*, nettutgave 19/6.

Deleuze, Gilles og Félix Guattari 1972: *L'Anti-Ædipe. Capitalisme et schizophrénie*. Éditions de minuit: Paris.

Deleuze, Gilles og Félix Guattari 2002 [1972]: *Anti-Ødipus*.

Kapitalisme og schizofreni. Oversatt av Knut Stene-Johansen. Spartacus: Oslo.

- Freud, Anna 1974 [1936]: *Jeg'et og forsvarsmekanismene*. Revidert utgave. Oversatt av Arne Moen. Gyldendal: Oslo.
- Haugen, Karin 2005: "Den naturlige kulturen". Intervju med Thure Erik Lund. *Klassekampen* 15/8.
- Holland, Eugene W. 1999: *Deleuze and Guattari's Anti-Oedipus. Introduction to Schizoanalysis*. Routledge: London.
- Knausgård, Karl Ove 2000: "Alt lever. Det er bare å måke på. Thure Erik Lund intervjuet av Karl Ove Knausgård". *Vagant* nr. 2, s. 62–72.
- Lund, Thure Erik 1999: *Grøftetildragelsesmysteriet*, roman. Aschehoug: Oslo.
- Lund, Thure Erik 2000: *Om naturen*, essays. Aschehoug: Oslo.
- Lund, Thure Erik 2003: *Forgreininger*, essays. Aschehoug: Oslo.
- Lund, Thure Erik 2005: *Språk og natur*, essay. H Press: Oslo.
- Lund, Thure Erik 2006: *Myrbråtenfortellingene. Grøftetildragelsesmysteriet, Compromateria, Elvestengfolket og Uranophilia*. Romaner. Aschehoug: Oslo.
- Lund, Thure Erik 2006: "Om de nye norske byene" og andre essays. Aschehoug: Oslo.
- Nore, Aslak 2003: "Vital og desillusjonert". Intervju med Thure Erik Lund. *Klassekampen* 27/10.
- Riley, John Erik 2000: "Syv tips til slette kritikere. Om Eivind Tjønnelands anmeldelse av *Om naturen* av Thure Erik Lund". *Vinduet*, nettutgave 19/6.
- Solstad, Dag 1971: *Arild Asnes 1970*. Roman. Aschehoug: Oslo.
- Tjønneland, Eivind 2000: "Naturfilosofisk utblåsning". Anmeldelse av Thure Erik Lunds *Om naturen*. *Morgenbladet* 5/5.
- Tjønneland, Eivind 2000: "Nazisme og bonderomantikk". *Vinduet*, nettutgave 29/8.
- Wandrup, Fredrik 2005: "En snekker i kosmos". Intervju med Thure Erik Lund. *Dagbladet* 22/12.

---

¹ Tall uten videre referanse viser til pagineringen i (den lett reviderte) samleutgaven *Myrbråtenfortellingene* fra 2006; *GTM* står for *Grøftetildragelsesmysteriet* (1999), *C* for *Compromateria* (2002), *E* for *Elvestengfolket* (2003) og *U* for *Uranophilia* (2005).

² For så vidt som den vanskelig lar seg stanse og konvertere til stabil mening, kan Lunds syntaks sies å følge begjærproduksjonen.

³ I sin anmeldelse av Lunds essaysamling *Om naturen*, som kom året etter *Grøftetildragelsesmysteriet*, mener Eivind Tjønneland at forfatteren "sauser politikk, biologi, natur og kultur sammen til én graut. Han har ingen positive begreper om demokrati og offentlighet." Til tross for at Tjønneland er eksplisitt på at han ikke finner noe spesifikt nazistisk hos Lund, festnet mistanken seg og ga opphav til en langtrukket debatt.

Myrbråten i hans norskhetstvirende fase blir selv skremt av de få som kommer med støtteerklæringer, liksom også fortelleren i *Compromateria*: "jeg så at også dette kunne utvikle seg til korporative små celler, hvor det framkom fundamentale radikale holdninger til samfunnet, som teknisk kunne sammenliknes med enkelte reaksjonære grupper" (C 63).

Det må tilføyes at Tjønneland ser Lunds prosjekt, vel å merke i essaysamlingen, som "konservativt-nostalgisk", idet han hevder at Lund går i motsatt retning i forhold til 1980-tallets feiring av fragmentarisk mangfold. Det er et synspunkt som ikke følges opp i den aktuelle lesningen.

⁴ I fortsettelsen omtalt som Tom. I *Uranophilia* staves navnet med h'er.

⁵ Foruten verktitler kursiveres ord og fraser som hentes fra Lunds tekst, men uten å siteres i sammenheng. Sitat angis med doble anførselstegn («...»), mens enkle anførselstegn ('...') anvendes for utheving av ord og uttrykk.

⁶ Se Knausgård 2000, Nore 2003, Haugen 2005 og Wandrup 2005.

⁷ Den gjennomført inkonsekvente stavingen av navnet er i dette tilfellet snarere et uttrykk for forfatterintensjonen enn slurv hos en forlagskonsulent.

⁸ Selv en upraktisk rominnredning ville ifølge den anonyme forteller i *Compromateria* ha gjort verden mørkere, mindre språklig og rasjonell ("definitorisk"), og fått ham og kona til å føle seg ett med verden (C 52). Han mener å befinne seg i et selvreferensielt språkssystem (språk i aller videste forstand), og ikke 'i verden'.

⁹ Ordet 'åndsmenneske' hører neppe til kategorien levende norsk. Derimot er et hovedtema i Thomas Bernhards forfatterskap "'åndsmenneskets' frigjøringskamp fra alt som heter familie, arv, miljø og omgivelser" – ifølge Alfred Pfabigans *Thomas Bernhard. Ein österreichisches Weltexperiment* (1999), referert i Sverre Dahls etterord til sin oversettelse av Bernhards *Utslettelsen*. Mot åndsmenneskets "'apollinske', kjølige og distanserte fornuftsholdning", preget av selvrefleksjon, opposisjon, isolasjon og sensibilitet, står "den blinde og ubevisste naturen som vil opprettholde seg selv for enhver pris" (Bernhard 2005:464–465).

¹⁰ Som i Rolf Jacobsens debutsamling, *Jord og jern* (1933), er kulturen på naturens side i dikotomien. Jfr. Deleuze og Guattari 2002:41: "Begjærsmaskinene er ikke fantasimaskiner eller drømmemaskiner som lar seg skjelve fra tekniske eller sosiale maskiner".

¹¹ *GTM* 98–107.

¹² Det andre leddet i etternavnet, "bråten", har sammenheng med "braut", som Aasen utlegger som "Side af en Terrasse", "Bakkekant", men først og fremst (brutt) "Vei". Allegorisk lest kan navnet dermed forstås som 'Veien gjennom (eller ut av) myra'. Dersom vi husker at Tomas var den apostelen som tvilte på Jesu oppstandelse inntil han fikk håndfaste bevis (Matteus 10:3), at Ola er Nordmannen, og kortformen så vel av fornavnet som av hele navnet er Tom, da har vi et helt lite program på romanens første (halve) linje.

¹³ Gråsprengråtan har drag både av 1970-tallets økologiske sjølvbergingsbruk, av patriarkalsk (ur)kristent samfunn av typen Amish people i Pennsylvania eller Sørlandets lomelendere, foruten av det gamle norske bondesamfunnet (som for den del er like utdødd som det mystiske urfolk Walter mener å være på sporet av). En gåtefull ytring fra n'Gul (*GTM* 216) antyder at vi kan ha å gjøre med en selvmordssekt.

---

¹⁴ Jfr. også den nomadiske livsstilen til Elvestengfolket i bok nr 2.

¹⁵ Vi bør nok føye til ”angivelig” siden vi er utlevert til Toms forgodtbefinnende som forteller. I *Elvestengfolket* viser det seg at Tom kjenner Helene fra barndommen.

¹⁶ Som ansvarlig jordbruker og ’ektemann’ oppdager Tom at kroppsarbeidet ikke er en vitalistisk utfoldelse, ikke ”en forlengelse av seksuell aktivitet, men en slags videreføring av det å være et åndsmenneske, siden de åndsmenneskeliges ønsker og drømmer om måtehold, styring av kjødets lyst og vilje til å holde seg i skinnen, til å være et harmonisk og balansert menneske, i den hensikt å kontrollere de materielle krefter, ble best ivaretatt ved grovt, uhemmet arbeid, i motsetning til å være en studerende og fysisk uvirksom person” (*GTM* 183). Den uvirksomme er en som betrakter på avstand (”sitter inne og glaner”), og som av den grunn hjemsesøkes av skrekk og lengsel.

¹⁷ Psyken er dermed for Deleuze og Guattari et sett begjærsmaskiner. Slik bevisstheten ifølge Kants *Kritikk av den rene fornuft* er henvist til tre synteser (*apprehensjon*, *reproduksjon* og *rekognisjon*) for å vinne kunnskap, fungerer maskinene gjennom en *konnektiv* produktiv syntese, en *disjunktiv* registrerende syntese og en *konjunktiv* konsumerende syntese. Mens Kants synteser håndterer kunnskap, behandler eller etablerer franskmennenes synteser erfaring. Eugene W. Holland (1999:25) gir følgende grunnriss: “The connective synthesis concerns instincts and drives, and the ways they endow objects with value or erotic charge; roughly speaking, it translates Freud’s notion of libidinal investment or *cathexis* and the functions he assigns to Eros or the life instinct. The disjunctive synthesis involves the functioning of pleasure, memory, and signs in the psyche, along with what Freud called the death instinct, or Thanatos. The conjunctive synthesis, finally, is about the formation of subjectivity”.

¹⁸ ”Begjæret sørger uopphørlig for å koble kontinuerlige strømmer og fragmentære eller fragmenterte partialobjekter. Begjæret strømmer, får det til å strømme og bryter [strømmen]” (Deleuze og Guattari 2002:17).

¹⁹ Mens konnektive produksjonssynteser har formen ”og”, ”og så” ..., har disjunktive registreringssynteser formen ”enten ... eller ... eller ...”.

²⁰ Hos gourma-folket i Burkina Faso.

²¹ Ikke uttrykk i det hele tatt, men produksjon, ville Deleuze og Guattari hevde. De siterer her antropologen Michel Cartry.

²² At Helene ikke kjenner ham igjen, kan tyde på at den kvinnen Tom overfaller er en ukjent, som bare i hans betente hjerne er identisk med Helene, slik denne i sin tid ble tatt for kulturministeren. Uansett er tildragelsen fortolket av den partiske og paranoide Tom etter et halvt års flukt.

²³ Der en møkkakjeller fungerer som giftermålskapell (*GTM* 178–181).

²⁴ Etter inskripsjoner og språk generelt tar Tom for seg skogens lyder, se spesielt *GTM* 261–264.

²⁵ At tankegangen som innebærer en risiko fordi den er forutsigbar, tillegges egenskapen ”ustadig,” er karakteristisk for en fremstilling som konnektivt adderer bilde og motbilde.

²⁶ Nomadisk står i motsetning til segregert, som flerstemmig til enstemmig (Deleuze og Guattari 2002:#105).

²⁷ Ødipus forskyver oppmerksomheten fra produksjon til uttrykk: ”Det ubevisste som fabrikk ble erstattet med et antikt teater; det ubevisstes produksjonensheter ble erstattet med representasjoner; det produktive ubevisste ble erstattet med et ubevisst som ikke lenger var annet enn ekspressivt – myte, tragedie, drøm...” (Deleuze og Guattari 2002:35).

²⁸ Naturfilosofer har, som Tjønneland minner om, til ulike tider vært inne på slike tanker, eksempelvis F.W.J. Schelling. Spørsmålet er om tysk romantikk i dette tilfellet utgjør en givende fortolkningshorisont.

”I naturen, i form av produksjon eller industri, blir naturens menneskelige vesen og menneskets naturlige vesen identiske, noe som også er tilfelle i menneskets artsmessige liv” (Deleuze og Guattari 2002:16).

²⁹ Selvpardi er et fast innslag i Lunds og hans fortellerses tvisynte fremstilling.

---

³⁰ Som før er Helene bare sett i forhold til ham selv, han bruker henne som speil. Om kysset heter det at ”det er noe eget ved å smake på noe som samtidig smaker seg sjøl, [...] for det var jo oss to jeg smakte” (*GTM* 235). Når han ”smakte alle disse organene i kjeften hennes, så var det liksom mine organer også, [...] for jeg sugde så godt jeg kunne alt det som var i henne til meg” (*loc.cit.*). Begjæret gjelder identitet, ikke sex eller samliv. Det er slik han går fram når han skal ”trekke ut av skogen en slags sjelelig tilstand jeg måtte identifisere meg med”, for slik å gjøre skogen ”til et uttrykk for meg sjøl” (*GTM* 242). Ytterst gjelder det hans egen ’helliggjørelse’, ikke hennes.

³¹ Dette er helt på linje med den petrarkiske kjærlighetskodeksen slik vi finner den eksemplvis i Olaf Bulls ”Metope”, der den kroppslige Pan svinger seg opp til Mens’ åndelige nivå takket være kvinnen, Psyke.

³² Parallelliteten (eller det ubevisstes tidløshet) understrekes ved at de to episodene flettes sammen i diskursen. Denne gang er han imidlertid ikke ukjent med konsekvensene, og kjenner ”et drag, en slags åndsmennesketanke? smyge seg inn, selv om jeg ikke klarte å fri meg fra erindringen om hvordan det siste møtet med Helene hadde endt” (*GTM* 247).

³³ ”[...] for å skille kjærligheten fra sin ytringsform og dermed skape, eller destillere, selve kjærlighetstilstanden” (*GTM* 258).

³⁴ Og som gjenfinnes i oss: ”Lydene skulle bare finne sin plass i verden. Vi har egentlig hørt alt tidligere. [...] Å lese og å forstå skogen er lik synkroniseringen av lyd med bildet i en spillefilm” (*GTM* 263).

³⁵ Kanskje *Uranophilias* Ludvig Andersen, som den som der kaller seg Thomas Olsen Myrbråthen (med h) begraver i en bekkeskråning, for så å overta hans verksted, papirer og identitet.

³⁶ Posisjonene kan oppfattes som karikerte former av Freuds livs- og dødsdrift (*Eros* og *Thanatos*) eller *konnektive* og *disjunktive synteser* i Deleuze og Guattaris omtolkning i *Anti-Ødipus*.